Jolsvai András

A legszebb szó

(részlet a Nincsen számodra hely című regényből)

Két napja esett.

Mit esett! – zuhogott, szakadt, dőlt, hozzá még metsző szél is jött észak felől, egyszóval ítéletidő tombolt. Pest ilyenkor lakhatatlanná vált, az utakat mély sár lepte el, a kocsik, szekerek elakadtak, a gyalogosokra alattomos kátyúk leselkedtek, az ember, ha kilépett az ajtón, máris bőrig ázott, a paraplét kicsavarta a szél a kezekből, a ruhák már a szekrényekben átnyirkosodtak, a falak lehűltek, de fűteni még korai lett volna: október eleje volt, nincs annyi ölfa a világon – megint fölment az ára, megint –, ami kibírná tavaszig. Október eleje volt, de a viharfellegek úgy belepték az eget, hogy már koradélutánra esteli sötétség borult a városra. Az ember nem tehetett mást, bemenekült valamelyik vendéglőbe: hogy aztán ott üsse agyon az egész napját. Megszárítkozott, evett, ivott, s várt, hogy az öregisten megszánja végre ezt a sokat szenvedett várost, és elvigye fölüle a vihart.

A költő és kompániája a Három Ökörben ült megint. Ezúttal nem a szokásos asztaluknál, a Sebestyén téri ablak mellett, hanem egészen a konyha közelében – a tűzhelyek melegéből így nekik is jutott valami.

Hogy melyek a legszebb magyar szavak, ez a tárgy volt szőnyegen. Könny, mondta Szemere, és szinte sírva is fakadt mindjárt. Remény, mondta Fenyéry. Haza, szavalta Schedel, amire az asztal végén darvadozó Fáy csak annyit szólt, sok. Ebből keletkezett egy kis félreértés, de aztán széles körben sikerült tisztázni, hogy ez Fáynak nem javaslata, hanem csak véleménye. Helmeczy szemrebbenés nélkül bemondta az alkotmányt, pedig azt még kiejteni is rettenetes volt, igaz, azt hírelte, új jelentéstartományát ő találta ki. „A lelkét nézzétek, ne a testét!" Bártfay elnevette magát: - Asszonyra bezzeg nem mernéd ezt mondani! Helmeczy nem hagyta szó nélkül a szavát, van-e szebb, nemesebb, nagyobb dolog, mint alkotni, kérdezte, a mánymény pedig csak emeli értékét, egy képző, mely minden igét képes névszóvá nemesíteni, ilyet is csak a magyar tud, (meg a latin, meg a német, meg az angol, tették hozzá csöndben a többiek, de ez nem törte meg a Helmeczy lendületét), az így létrejött alkotmány pedig a legbecsesebb kincse egy nemzetnek, kár,

hogy évszázadokig még megnevezni se tudta a magyar, constitutiónak hívta kínjában, de íme, most, már ez az akadály is elhárult, hát mitől ne volna gyönyörű? A beállott csöndben (Szontágh az asztal végén maga elé mormogta: Aranybulla, az miért nem volt jó? Én bírom! – de ezt szerencsére még a mellette ülő Kiss sem hallotta), Helmeczy megfelelt az előbbi aggály második felére is, kijelentve, hogy számára igenis a szépnemnél is elsőbbséget élvez a belbecs, és csak utána jöhet a külalak, tehát a maga részéről vállalja a párhuzamot. A többiek hallgattak, bár mindenki ugyanazt gondolta: az alkotmány rettenetesen ronda szó, és Helmeczy nem kockáztat sokat a párhuzamokkal sem. Ez a mindig paposan öltözködő férfi nem ismert más nőt, csak a feleségét, pedig azt se kellett volna ismernie.

– Nekem a szerelem a legkedvesem szavam – vette fel a fonalat Bajza, akiről az a hír járta, hogy jövőre talán már elveheti a választottját, a Csapó ügyvéd nejének húgát, Juliskát, akibe évek óta szerelmes.

– Szerelem, szerelem, szerelem.

– Mit szerelsz, amice? – kérdezte Szontágh az asztal végéről, nevetve. A kapitány nem ment a szomszédba az effajta tréfákért. Bajza elvörösödött: azt senkitől sem tűri, hogy gúnyt űzzenek legszentebb érzéseiből.

– Nincsen semmi baj a szerelemmel, csak kicsit sok benne az e – avatkozott közbe békítőleg Zádor, aki rosszul viselte, ha feszültséget érzett a barátai körében.

– De mit tehetünk, ha a nyelvünk úgy kedveli ezt a kellemes hangot. Te mit mondasz, Mihály?

A költő egy pillanatig sem gondolkodott.

– A legszebb az előleg, a legrondább a határidő.

Ezen aztán lehetett nevetni. De nem sokáig, mert Bajzának erről eszébe jutott az Auróra nyomdába adásának rövidesen bekövetkező kötelme, és szigorúan felszólította a jelenlévőket, hogy aki még nem adott munkát a harminckettes zsebkönyvbe, a jövő hét végéig feltétlenül tegye meg.

– Afféle hazafias dolgozatokat kérek, melyekről szegény Károly váltig állította, hogy a nők élnek-halnak (és főleg előfizetnek) értük. Dicső múltunk daliás történetei, azok valók egy igazi évkönyv lapjaira! Bajza, akire Kisfaludy a halála előtt, szinte az utolsó szavaival hagyta rá az Aurórát, nagyon komolyan vette a feladatát.

– Egyet mondj, amit még nem írtunk meg! – csapott az asztalra Fáy, akinek sem ötlete, sem kedve nem volt éppen az íráshoz. - Tízedik éve hintjük itt a hazaszeretet, volt már a teljes honfoglalás Árpádostul,

volt Mátyás elölről-hátulról, volt Rozgonyi, Dobozi, Dugovics Titusz, volt Tomori és kettedik Lajos, volt Toldi, volt az összes Zrínyi, volt Dobó, volt Rákóczi, Bercsényi, ki a ménkűt lehetne megzenésíteni példaképnek még egy olyan országban, amelyik négyszáz éve elvesztette függetlenségét, s azóta egyetlen rendes háborút nem tudott győztesen megvívni?!

– Nono – mondotta erre Kiss Károly a maga visszafogott módján, és mint a lipcsei csata veteránja, kötelességét érezte a cáfolatnak. De a társaság már túllépett rajta.

– Szondi már volt? – kérdezte álmosan Szemere.

– Kétszer is – felelte Bajza. – Hanem az a kőszegi vitéz, az talán még nem volt, hogy is hívják?

– Jurisics – vágta rá a történelmi kérdésekben fölöttébb tájékozott Schedel.

Szemere, aki mégiscsak Huba vezérig vezette vissza a családfáját, elhúzta a száját.

– Jurisics, az nem jó. Az egy horvát név.

– És ha horvát? – Schedelt érzékenyen érintette a nemzetiségi kérdés, hiába szignálta mostanában Toldyként a cikkeit. – A magyar hazát védte!

– Úgy érted, Bécset!? – ez megint a Szontágh volt, persze.

Zádor jött, szokása szerint, békítőleg:

– Ezen az alapon nem jó a Zrínyi sem meg a Frangepán. Azok is horvátok.

– Hogy lenne már egy Zrínyi horvát?

– Ahogy a Hunyadi János meg román. Szibinyáni Janko.

– Komolyodjunk!

– Nagy Lajos francia!

– Szent István félig bizánci, Szent Imre félig bajor!

– A teljes Árpád-ház idegenszívű!

Az egész nagy asztal rázkódott a kacagástól. „Fiúk, az istenért, ne igyatok többet! Hát hogy lesz ebből Auróra?!" – rimánkodott Bajza, de a féktelen jókedv nem engedte szavait meghallani. Még Horác kutya is, aki addig édesdeden aludt a gazdája lábánál, még ő is bekapcsolódott a vidám zenebonába, melyet odakintről messze hangzó dörgések támogattak.

Schedelből a végén csak előtört a neofita buzgalom.

– A magyarság, barátaim, nem születési előjog. A magyarság olyan érzés, ami belülről jön.

– Mint alkotmányba a szépség – zárta le a vitát a költő.